

Indlemning af nye produkter med ekstraordinær stor omsætning i producent- og importprisindeks for varer

Dette notat har til formål at beskrive, hvordan producent- og importprisindekset (PPI) kan indlemme helt nye varer i indekset uden for den normale rytme, og hvad udfordringerne omkring det er. Dette kan være nødvendigt i tilfælde, hvor en ny vare hurtigt får en relativt stor andel af markedet, så prisudviklingen vil have en forholdsvis stor betydning for det samlede indeks eller delindeks.

Notatet beskriver, hvordan indekset PPI er opbygget, og derefter gennemgås, hvilke muligheder og begrænsninger der er for at indlemme nye produkter i PPI.

Data til og beregning af Producent- og Importprisindekset

PPI er baseret på en stikprøve, som fastholdes i 5 år af gangen. Derved haves en konstant varekurv, som man måler prisudviklingen på. Stikprøven, på ca. 6.800 priser, er fordelt på ca. 1.100 varegrupper. Disse varegrupper udvælges, så de dækker minimum 70 procent af den samlede omsætningsværdi for populationen. Inden for hver af disse varegrupper udvælges de største virksomheder (top-down) baseret på omsætningsværdi. Hver af disse virksomheder anmodes om at udvælge deres mest repræsentative varer, altså deres mest solgte/mest importerede varer, inden for en given varegruppe. I nogle tilfælde vil statistikkontoret rette henvendelse til indberetteren og spørge til repræsentativiteten af de varer, der er udvalgt under en given kode.

Når stikprøven er indsamlet vil de indsamlede priser indgå i et beregningshierarki, der aggregerer priserne i varegrupperne til først et delindeks og derefter til et totalindeks. Der udregnes indeks, der er både branche- og varefordelte. Når en virksomhed introducerer et nyt produkt, under en given varekode, skal data være tilgængelig i to på hinanden følgende perioder, før der kan beregne en udvikling på varen, som anvendes til de aggregerede beregninger op gennem den hierarkiske indeksstruktur. Det nye produkt indgår i den portefølje af varer, der ligger under den adspurgte varegruppe, og dets udvikling bliver sammenvejet med de andre produkter indsamlet for varegruppen, hvilket vil sige, at alle produkter i porteføljen vægter det samme som udgangspunkt. Dog er der mulighed for at foretage en skræddersyet vægtning flere steder i aggregeringen til del-/totalindeks.

Til aggregeringen er der indhentet vægte baseret på nationalregnskabs produktbalancer, som baseres på flere interne primærkilder (regnskabsstatistikken, industriens salg af varer samt udenrigshandelsstatistikken). Dette dækker hoveddelen af al handel i første omsætningsled i Danmark inden for statistikens afgrænsning, og det vurderes, at vægtgrundlaget er repræsentativt for den danske økonomi. Nationalregnskabsvægtene er essentielle, da de sikrer konsistens mellem vare- og brancheindeksene. Disse vægte kan ikke fås mere aktuelle end t-4, da nationalregnskabs balancer ikke er færdige før sommeren 2,5 år efter årets udgang. PPI's vægte opdateres derfor årligt og under normale omstændigheder vil der fx i 2024 blive opdateret med 2020 tal. Pga. COVID-19 er der dog helt særligt brugt prisfremskrevne 2019 tal, hvilket man kan læse mere om her:

Hvordan indgår en ny vare i indekssystemet?

Hvis en virksomhed har et nyt produkt, der er repræsentativt for deres virke, og som indgår i en af de allerede udvalgte varegrupper i stikprøven, skal de indberette den aktuelle og den forrige pris, som så vil indgå i indeksberegningen på lige fod med alle andre indberettede priser. Dette kan gøres løbende, og er ikke afhængigt af en ny stikprøve hvert 5. år.

Hvis der opstår et behov for at indlemme et nyt produkt i indekset, som ikke tilhører en af de udvalgte varekoder i den aktuelle stikprøve, er der nogle begrænsninger, som man skal være opmærksom på. Priserne kan indsamles, men da der ikke er udvalgt en varegruppe, som produktet tilhører, skal det lægges ind under den varegruppe, der kommer tættest på. Derved vil det nye produkt ikke have sin egen varegruppevægt, og vil kun have den effekt som varegruppen, den er lagt ind under, har i den udvalgte stikprøve. Der kan dog laves vægte mellem de underliggende priser i varegruppen, så det nye produkt kan få den andel af varegruppevægten, som, det vurderes, er mest retvisende.

I en situation hvor der ses en ekstraordinær udvikling i omsætningen for en ny varegruppe, vil man aldrig kunne fange den fulde effekt af dens prisudvikling i aggregeringen, selvom man har prisudviklingen med fra begyndelsen af. Hvis aktiviteten er steget meget på kort tid, vil indekset ikke kunne afspejle den korrekte vægt til varegruppen, da vægtsættet, der anvendes, altid vil være 4 år gammelt.

Hertil kommer, at indekset ikke revideres. Hvis en prisændring ligger tidligt i produktets livscyklus, og varen ikke har været en del af indekset fra begyndelsen, idet den i starten ikke har været repræsentativ for virksomhedens virke, vil denne ændring aldrig blive en del af indekset.

Endelig skal det nævnes, at et fastkurvs prisindeks, som PPI, er definatorisk opbygget således, at det følger den samme varekurv med konstant kvalitet gennem tid. Derfor må et skift til et dyrere produkt, med højere kvalitet, ikke have en effekt på prisudviklingen. Hvis indekset undtagelsesvis indlemmer et nyt produkt, skal det stadigvæk være udviklingen mellem det produkt i to på hinanden følgende perioder, der føres videre i beregningen. Hvis ikke der er en ændring for prisen på det produkt i denne periode, vil der ikke ses en ændring i indekset, på trods af en øget handel med et dyrere produkt. Dette er standard praksis og følger internationale retningslinjer¹.

Hvordan bruger nationalregnskabet prisindekset?

I nationalregnskabet er det essentielt, at prisudviklingen for produktionen i en given branche er repræsentativ for de produkter, der udgør værdien af produktionen i løbende priser. Dette er vigtigt, da udviklingen i de løbende priser korrigeret for prisudvikling kun dermed kan give et retvisende billede af realvæksten i økonomien – dvs. væksten i mængder vægtes ved relative priser (Laspeyres mængdeindeks).

De prisindeks, der bruges til at beregne prisudviklingen i nationalregnskabet, bør altså modsvare sammensætningen af indholdet i de kilder, der bruges til at beregne

¹ Producer Price Index Manual – Theory and Practice, IMF.

udviklingen i løbende priser. Så fx PPI for industrien modsvarer industriens salg af varer og regnskabsstatistikken for tilsvarende produkter og brancher.

I de foreløbige og kvartalsvise nationalregnskabstal bruges PPI som udgangspunkt som indikator for prisudviklingen i de enkelte industribrancher. Da PPI er et prisindeks med faste vægte (Laspeyres prisindeks), vil man ikke få en løbende opdatering af sammensætningen i producerede værdier med, som det burde i nationalregnskabets (Paasche) prisindeks, og som metoderne i det årlige nationalregnskab generelt lever op til. Det betragtes normalt ikke som et problem for at opgøre et retvisende billede af realvæksten. I unikke situationer, hvor der er kommet nye produkter ind med hastig og kraftig betydning for sammensætningen i en branche, vil det dog være uhensigtsmæssigt at fastholde den normale metode uden korrektion. Man vil i disse unikke situationer overveje, om der kan laves et mere retvisende prisindeks til brug i nationalregnskabet i en overgangsperiode.